

بررسی فازی فاکتورهای اثرگذار بر محیط کسب و کار شرکت‌های غذایی بورسی در شرایط کرونا

رضا سوری^۱

کد مقاله: ۱۷۳۳۹

چکیده

محیط کسب‌وکار شرکت‌ها و به خصوص شرکت‌های غذایی در شرایط بحرانی فعلی بازار و وجود ویروس کرونا دارای ساختاری پیچیده و مشکل در اندازه‌گیری شده است. در اقتصاد هر کشوری محیط کسب‌وکار بسیار مهم است زیرا بر رشد اقتصاد اثرگذار است. هدف اصلی این تحقیق شناسایی عوامل مؤثر بر محیط کسب‌وکار شرکت‌های غذایی بورسی می‌باشد. این تحقیق کاربردی و از نوع توصیفی-توسعه‌ای (اکتشافی) است که در سال ۱۴۰۰ در شرکت‌های غذایی پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران انجام شد. برای انجام تحقیق در روش دلفی و دلفی فازی ۲۰ نفر از خبرگان انتخاب شدند. در این تحقیق دو سؤال اصلی تنظیم شد. بعد از تکمیل تحقیق و محاسبات ریاضیاتی دلفی فازی هفده عامل مؤثر بر محیط کسب‌وکار شرکت‌های غذایی بورسی در شرایط کرونا مشخص شدند. مشتری مداری مجازی مهم‌ترین عامل بود.

واژگان کلیدی: محیط کسب‌وکار، شرکت‌های غذایی بورسی، بررسی فازی، کرونا

کرونا(ویروس کوید ۱۹) که از سال ۲۰۱۹ از چین شروع شد و سرتاسر دنیا را فرا گرفت در حال حاضر همه بازارهای جهانی را تحت تاثیر قرار داده است. شاخص های جهانی به شدت کاهش یافته اند. مباحث غیر طبیعی همچون بیماری هایی که در دهه های اخیر مطرح شده بر تصمیم گیری ها اثرگذارند. ویروس کوید ۱۹ نمونه بارزی از این مباحث است که بازارهای سرمایه و به خصوص شرکت های غذایی را در سال های اخیر مورد هجوم قرار داده است. (اسمالس^۱، ۲۰۲۱).

علی رغم افزایش عوامل حائز اهمیتی نظیر نیروی کار و سرمایه، یکی از چالشهای اساسی رشد اقتصادی مهیا شدن محیطی است که کارآفرینان و کارگزاران اقتصادی، اعم از بنگاه ها و سرمایه گذاران در آن مشغول فعالیت و کسب و کار باشند. در روند توسعه در مورد نقش دولت و بازار و سهم آنها از رشد اقتصادی موضوعات متعددی وجود دارد؛ اما در شرایط فعلی بحرانی اقتصاد جهان، اجماع فزاینده ای در مورد عملکرد کارای اقتصاد مبتنی بر افزایش سهم بخش خصوصی در اقتصاد شکل گرفته است. ورود بخش خصوصی و کارآفرینان به عرصه فعالیتهای اقتصادی و به تبع آن ارتقای رشد اقتصادی مستلزم ایجاد بستر مطلوب کسب و کار می باشد. محیط مطلوب کسب و کار موجب فراهم آوردن انگیزه و امنیت لازم و به حداقل رساندن موانع موجود پیش روی تولید می شود(باصری و شاه حسینی، ۱۳۸۹). مطالعات زیادی نشان داده اند که محیط کسب و کار بر عملکرد شرکت ها و توسعه اقتصادی اثر گذار است. محیط کسب و کار در کشورهای مختلف متفاوت است. این موضوع با توجه به تفاوت های موجود در شرایط اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی و امثالهم نشاندهنده این است که عوامل متفاوتی بر محیط کسب و کار شرکت های موجود در کشورهای مختلف اثرگذار است. برای مثال مطالعات مختلف عوامل اثرگذاری همچون فرهنگ بهداشتی مردم، قوانین و مقررات، حاکمیت، شرایط رقابتی، شفافیت، کیفیت بوروکراسی اداری، فساد و ترتیب و مقررات، سیستم های قانونی و زیربناها و ... را تاکنون شناسایی نموده اند که هر یک در کشورهای مختلفی مطرح بوده اند که تعداد زیادی از مطالعات نشان داده اند که اولویت های شرایط رقابتی شرکت و همکاری شرکت مهم ترین عوامل اثرگذار بر محیط کسب و کارند(تیرثانکار و چانچال^۲، ۲۰۱۸). همه موارد فوق سبب طرح مسئله بررسی عوامل اثر گذار بر محیط کسب و کار شرکت های غذایی بوری و با توجه به محیط متفاوت بازار کشور در شرایط فاصله گذاری اجتماعی شد.

با توجه به کند بودن رشد اقتصادی کشورهای نفتی در طی دهه های گذشته علی رغم وجود فرصت ها، ظرفیت ها و امکانات از جمله منابع نفتی به نظر می رسد یکی از موانع موجود، فضای مطلوب کسب و کار برای فعالان اقتصادی در این منطقه است(باصری و شاه حسینی، ۱۳۸۹). از سویی به دلیل نرخ بالای بیکاری در این کشورها کارآفرینی از اهمیت بالایی برخوردار است. تجارت توسعه کشورها و مطالعات نهادهای بین المللی مانند بانک جهانی نشان می دهد که محیط کسب و کار، بر توسعه کارآفرینی تاثیر مستقیم دارد(احمدپورداریانی و همکاران، ۱۳۸۹). در سیاست های کلی ناظر بر برنامه پنجم، بهبود محیط کسب و کار به عنوان راهبرد اساسی تحقق رشد مستمر و پرشتاب اقتصادی، گسترش عدالت اجتماعی و ارتقای استاندارد زندگی مردم قلمداد شده است(خضری، ۱۳۸۹). همه این موارد نشان می دهد که بررسی عوامل موثر بر محیط کسب و کار از اهمیت زیادی برخوردار است.

به علاوه در میان این عوامل بحث کرونا ویروس یا همان کوید ۱۹ بسیار داغ شده و مورد توجه سرمایه گذاران زیادی قرار گرفته است. سرمایه گذاران دارای ترس و واکنش ای شدند که آیا رشد اقتصادی از این هم بیشتر کاهش یابد و اقدام سیاستمداران برای جلوگیری از کاهش آن کافی نباشد. در پاسخ بانک های مرکزی در بسیاری از کشورها نرخ بهره را کاهش داده اند و از این طریق افزایش هزینه های سرمایه گذاران را کاهش دهند. البته اغلب تحلیلگران هشدار داده اند که تا زمانی که این ویروس وجود دارد بازارهای جهانی بی ثبات خواهد بود و از اینرو سرمایه گذاران در هنگام خرید سهام بسیار احتیاط می کنند و این موضوع بازارهای مالی را تا حد زیادی با ریسک رو به رو خواهد نمود. در کشور ما نیز به دلیل شرایط تحریمی و اقتصادی تاثیر این ویروس بر افراد جامعه بسیار گسترده است و لذا ضرورت دارد که در همه موضوعات مرتبط با محیط کسب و کار مورد توجه قرار گیرد(متنی، ۱۳۹۹).

۲- تعاریف مفهومی

محیط کسب و کار^۳: مجموعه عواملی هستند که به طور مشترک بر اداره و عملکرد همه بنگاه ها در جامعه مورد مطالعه اثر می گذارند، نظیر قوانین و مقررات، میزان بارندگی، فرهنگ کاری در یک منطقه، ارتباطات با ذی نفعان موجود و ویژگی های ذی نفعان و ... (تیرثانکار و چانچال، ۲۰۱۸).

عوامل موثر بر محیط کسب و کار شرکت های غذایی غذایی بوری: عواملی هستند که بر اداره و عملکرد شرکت های سهام عام پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران اثر گذار است(تیرثانکار و چانچال، ۲۰۱۸).

۳- تعاریف عملیاتی

1. Smales
2. Tirthankar & Chanchal
3. Business Environment

محیط کسب و کار: مجموعه عواملی هستند که به طور مشترک بر اداره و عملکرد همه بنگاه ها در جامعه مورد مطالعه اثر می گذارند، نظیر قوانین و مقررات، میزان بارندگی، فرهنگ کاری در یک منطقه، ارتباطات با ذی نفعان موجود و ویژگی های ذی نفعان (شامل محیط دولت، رقبا، عرضه کنندگان و مشتریان) و ... (ترینانکار و چانجال، ۲۰۱۸). در این تحقیق منظور محیط کسب و کار شرکت های سهامی عام پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار است که برای این منظور محیط کسب و کار بازار شرکت های غذایی مورد بررسی قرار می گیرد.

عوامل موثر بر محیط کسب و کار شرکت های غذایی بورسی: شامل مواردی همچون مشتری مداری، برقراری روابط خوب با فروشندگان، دقت بر بازار موجود، فعالیت رقبا، پتانسیل های موجود در محیط، سلیقه مشتریان، تغییر نیازهای مشتریان، سیاست های مالیاتی، مخارج نیروی انسانی، هزینه مجوزها، کیفیت نظام قضائی، قوانین مصوب، ویژگی موسسان، سلامت سیستم اداری، مخارج بازاریابی، بافت سیاسی و اقتصادی کلان و اهداف راهبردی می باشد.

۴- پیشینه تحقیق

اسمالس (۲۰۲۱) پژوهشی با عنوان گرایش سرمایه گذار و بازده بازار جهانی در دوران کوید ۱۹ انجام داد. این پژوهش در ۲۱ کشور و در ۵۳ گروه انجام شد. برای تحلیل داده ها از ضریب همبستگی استفاده شد. از میان شاخص های موجود برای اندازه گیری در این پژوهش برای اندازه گیری ژنتیک از شاخص اشرف و گلار (۲۰۱۳) استفاده شد. یافته ها نشان داد که بحران ویروس کوید ۱۹ بر بازار سرمایه و اوراق قرضه تاثیر منفی داشته است. سرمایه گذاران به دنبال اطلاعاتی برای از بین بردن شرایط عدم اطمینان اند. فیلیپ^۱ و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهش خود با عنوان تأثیر سرمایه خطر پذیر بر تعادل ساختار سرمایه شرکت های دانش بنیان نشان دادند که تأمین مالی سرمایه ریسک پذیر بر محیط کسب و کار شرکتها و تعادل ساختار سرمایه اثر گذار است و همین موضوع بر عملکرد شرکت های اروپای شرقی اثر گذار بوده است.

کوی و ژانگ^۲ (۲۰۱۹) در پژوهش خود با عنوان رشد قبل از عرضه اولیه و سرمایه در خطر و عملکرد بلند مدت نشان دادند که تأمین مالی سرمایه ریسک پذیر با بهبود محیط کسب و کار شرکتها بر عملکرد شرکت های دارای عرضه اولیه چینی اثر گذار است و شرکت هایی که سرمایه ریسک پذیر بیشتری دارند عملکرد بهتری دارند. ترینانکار و چانجال (۲۰۱۸) پژوهشی با عنوان عوامل موثر بر محیط کسب و کار محلی شرکت ها در کشورهای هند و چین انجام دادند. یافته ها نشان داد که عوامل شناسایی شده در هر دو کشور با یکدیگر تفاوت دارند. حاکمیت و پشتیبانی زیر بنایی در شکل دهی محیط کسب و کار هر دو کشور اثر گذارند گرچه در خصوص هند دینامیک های قانون مداری نقش بیشتری داشت. نتایج نشان داد که تفاوت های عمده در عوامل شناسایی شده با تفاوت های محیط کسب و کار مرتبط بود. لیو^۳ (۲۰۱۷) پژوهشی با عنوان ارتباط بین سرمایه فکری، سرمایه اجتماعی و عملکرد - با در نظر گرفتن نقش تعدیلی روابط تجاری و عدم اطمینان محیطی انجام داد. یافته ها نشان داد که بین ابعاد سرمایه فکری و عملکرد سازمان رابطه معناداری وجود دارد و سرمایه اجتماعی نقش تعدیلگری در خصوص ارتباط بین سرمایه فکری و عملکرد سازمان بازی می کند. به علاوه ارتباط تجاری در خصوص ارتباط بین سرمایه اجتماعی و عملکرد نقش مثبتی بازی می کند و عدم اطمینان محیطی در این ارتباط نقش منفی ایجاد می کند.

دات^۴ (۲۰۱۵) پژوهشی با عنوان تاثیر محیط کسب و کار بر عملکرد شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار انجام داد. یافته ها نشان داد که سیاست های دولت و قوانین مرتبط با دستمزد بر عملکرد شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تأثیرات مثبتی داشته است. همچنین نتایج نشان داد که گرچه میزان رشوه با عملکرد شرکتها رابطه مثبتی دارد اما با افزایش میزان شدت رشوه این رابطه معکوس می شود و عملکرد شرکت ها کاهش می یابد. نانه و وانزیل^۵ (۲۰۱۲) پژوهشی با عنوان دستیابی به عملکرد تجاری بهتر با بهبود رویه محیط کسب و کار در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار آفریقای جنوبی انجام دادند. یافته ها نشان داد که بین رویه های بازاریابی، برنامه ریزی راهبردی، رویه های مدیریت منابع انسانی، رویه های مدیریت ریسک و رویه های مدیریت عملکرد و رویه های کارگروهی و عملکرد شرکت های بورسی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین ۹۷ درصد از شرکت هایی که عوامل شش گانه فوق را مورد توجه قرار داده بودند دارای عملکرد خوبی بودند.

متی^۶ (۱۳۹۹) پژوهشی با عنوان بررسی اثرات ویروس کرونا کووید ۱۹ بر اقتصاد جهانی انجام داد. ر نوشتار حاضر تلاش شده است تا ضمن ترسیم نمایی کلی از اثرات اپیدمی کرونا ویروس-کووید ۱۹ بر اقتصاد جهانی، به ویژه اقتصادهای بزرگ دنیا و کشورهایی که درگیری بیشتری با این بحران دارند، به طور کلی سناریوهای احتمالی توسعه و نحوه اثرگذاری این اپیدمی بر جامعه و اقتصاد جهانی بررسی شود. در وهله بعد، با بررسی آمار و اطلاعات منتشر شده از منابع معتبر جهانی درباره وضعیت کنونی اپیدمی کرونا ویروس-کووید ۱۹، اثرات همگیری این ویروس بر بخشهای مهم اقتصاد جهانی، نظیر بازارهای مالی، بازار نیروی کار، بازار انرژی و مسافرت و صنعت گردشگری مورد بحث و بررسی قرار گرفت. در نهایت و در بخش نتیجه گیری، به منظور شناخت

1. Filipe
2. Que and Zhang
3. Liu
4. Dut
5. Neneh and Vanzyl

راهکارهای مختلف اقتصادی مدیریت اثرات این بحران، به صورت اجمالی به بررسی سیاستهای اقتصادی کشورهای مختلف دنیا در مواجهه با اپیدمی کروناویروس-کووید ۱۹ پرداخته شد و بیان شد که راهکار هر کشور متفاوت می‌باشد.

شجاعی فرد (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان توانمند سازی و ایجاد کارآفرینی روستایی در محیط های کسب و کار کوچک عواملی از جمله عوامل زیر ساختی، اقتصادی، دانش و آگاهی، اعتماد به نفس، خلاقیت فردی، نوآوری و خلاقیت، زیرساخت فیزیکی و دسترسی به تسهیلات را به عنوان عوامل اثرگذار بر محیط کسب و کار روستایی معرفی نمودند. ربیعی منفرد (۱۳۹۵) پژوهشی با عنوان تبیین عوامل موثر بر موفقیت شرکتهای دانش بنیان با روش دلفی و رتبه بندی آنها با فرآیند تحلیل رتبه ای انجام داد. در مرحله دلفی ۲ عامل اصلی و ۱۶ عامل فرعی شناسایی شد. بعد از تکمیل تحقیق و محاسبات ریاضیاتی ماتریسی عوامل موثر بر موفقیت شرکتهای دانش بنیان رتبه بندی شدند. نهایتاً عامل درونی و سرمایه فکری به عنوان مهم ترین عوامل موثر بر موفقیت شرکتهای دانش بنیان شناسایی شدند. بابکی و سلیمی فر (۱۳۹۳) پژوهشی با عنوان نقش محیط کسب و کار و آزادی اقتصادی در رشد اقتصادی کشورهای منتخب با رویکرد داده های تابلویی (۲۰۱۳-۲۰۰۴) انجام دادند. نتایج برآوردها با استفاده از روش داده های تابلویی نشان می دهد که محیط کسب و کار و آزادی اقتصادی، تاثیر مثبت و معناداری بر رشد اقتصادی دارند. همچنین، نتایج حاصل از آزمون برابری دو ضریب نشان می دهد که اثرگذاری آزادی اقتصادی نسبت به محیط کسب و کار بر رشد اقتصادی بیشتر است. خضری (۱۳۸۹) پژوهشی با عنوان دورنمای محیط کسب و کار در لایحه برنامه پنجم توسعه کشور انجام داد. در سیاست های کلی ناظر بر برنامه پنجم، بهبود محیط کسب و کار به عنوان راهبرد اساسی تحقق رشد مستمر و پرشتاب اقتصادی، گسترش عدالت اجتماعی و ارتقای استاندارد زندگی مردم قلمداد شده است. در لایحه برنامه پنجم توسعه، که قاعدتا باید در چارچوب سیاست های کلی و معطوف به اهداف آن تنظیم شده باشد، نیز بر بهبود محیط کسب و کار به مثابه راهبردی موثر برای توانمندسازی مردم در برابر فقر، بیکاری و تورم و نیز برای شکوفایی بیشتر اقتصاد کشور تاکید شده است. این مقاله، برخی از عمده ترین آسیب های لایحه برنامه پنجم از منظر راهبرد بهبود محیط کسب و کار بررسی و تحلیل شده است. احمدپورداریانی و همکاران (۱۳۸۹) پژوهشی با عنوان محیط مساعد کسب و کار، پیش نیاز توسعه کارآفرینی در ایران انجام دادند. نتایج این پژوهش نشان داد محیط کسب و کار کشور از نظر متخصصان داخلی نامساعد و نامطلوب است. نتایج این پژوهش با رتبه بندی الگوی بانک جهانی و سایر الگوهای محیط کسب و کار هم گرای دارد. باصری و شاه حسینی (۱۳۸۹) پژوهشی با عنوان بررسی تاثیر بهبود محیط کسب و کار بر رشد اقتصادی انجام دادند. نتایج نشان می دهد که بهبود رتبه شاخص محیط کسب و کار یکی از عواملی است که منجر به ارتقای رشد اقتصادی شده است؛ هر چند که این وضعیت در بین کشورها از شدت و ضعفهایی برخوردار می باشد. در عین حال حذف فضای دیوانسالارانه و تسهیل در قوانین و مقررات و سرعت بخشیدن در اجرای شروع یک کسب و کار از عوامل مهمی است که می تواند در ایجاد محیط مطلوب برای ارتقای رشد اقتصادی موثر باشد.

۵- روش پژوهش

پژوهش حاضر در مرحله اول در جهت پاسخگویی به سوالات پژوهش از لحاظ هدف از نوع کاربردی و از لحاظ ماهیت از نوع توصیفی - اکتشافی است، زیرا در پی شناسایی عوامل موثر بر محیط کسب و کار شرکتهای غذایی بوری است. در مرحله دوم نیز در جهت آزمون فرضیه ها پژوهش حاضر از نوع توصیفی - پیمایشی است. برای پاسخ سوال اول و دوم به ترتیب از روش دلفی و دلفی فازی استفاده می‌شود، لذا این پژوهش، پژوهشی کیفی - کمی است.

۶- سوالات و فرضیه های پژوهش

- جهت دستیابی به اهداف پژوهش نیاز است که پس از پاسخگویی به دو سوال زیر فرضیه پژوهش طراحی گردد:
- عوامل موثر بر محیط کسب و کار شرکتهای غذایی بوری کدامند؟
 - مهم ترین عوامل موثر بر محیط کسب و کار شرکتهای غذایی بوری کدامند؟
- فرضیه پژوهش در رابطه با سوال دوم: عوامل موثر بر محیط کسب و کار از نظر خبرگان از اهمیت متفاوتی برخوردار است.

۷- پاسخ سوال های تحقیق

جامعه تحقیق شامل پژوهشگران و همچنین افراد متخصص و پاسخ دهنده موسسان و مدیران شرکت ها است. در خصوص پرسشنامه دلفی نمونه ای به تعداد ۲۰ نفر انتخاب شد (در روش دلفی نمونه تحقیق باید بین ۵ تا ۲۰ متخصص باشد) که به روش گوله برفی انتخاب می شوند (احمدی، ۱۳۸۸). بدین صورت که از نمونه اول نمونه پیشنهادی بعدی برای پاسخگویی به سوالات پرسیده می شود.

سوال اصلی تحقیق بدین شرح است:

۱. عوامل موثر بر محیط کسب و کار شرکتهای غذایی بوری کدامند؟
۲. مهم ترین عوامل موثر بر محیط کسب و کار شرکتهای غذایی بوری کدامند؟

برای پاسخگویی از مراحل زیر استفاده شد: مطالعه متون تخصصی، نظرخواهی از متخصصان خبره صرفاً برای نهایی نمودن مولفه ها، نظرخواهی از متخصصان خبره برای نمره دهی فازی به مولفه ها
پس از مطالعه متون تخصصی و نظرخواهی دلفی و دلفی فازی در نهایت عوامل زیر شناسایی شد:

جدول ۱: معرفی عوامل موثر بر محیط کسب و کار شرکتهای غذایی بوری

عوامل موثر	توضیحات
مشتری مداری در فضای مجازی	مشتری یکی از مهم ترین ذی نفعان کلیدی هر شرکتی است که شرکت ها با رابطه خوب می توانند بر محیط کسب و کار خود اثر بگذارند.
برقراری روابط خوب با فروشندگان	فروشندهگان یکی از مهم ترین ذی نفعان کلیدی هر شرکتی است که شرکت ها با رابطه خوب می توانند بر محیط کسب و کار خود اثر بگذارند.
دقت بر بازار موجود	رصد نمودن شرایط بازار در رشد شرکت مهم است.
فعالیت رقبا	رقبا برای دستیابی به اهداف خود دست به فعالیت های زیادی می زنند که برخی نیز قابل پیش بینی نیستند.
پتانسیل های موجود در محیط	توجه به منابع موجود کشور بسیار مهم است.
سلیقه مشتریان	هر جامعه ای دارای مشتریان خاص با سلیقه خاص می باشد.
تغییر نیازهای مشتریان	مشتریان با توجه به تغییرات زمانی و مکانی خواسته هایشان تغییر می کند که این موضوع نیز بر محیط کسب و کار شرکت ها اثر گذار است.
سیاست های مالیاتی	سیاست های مالیاتی و نرخ آن بر فعالیت های شرکتها اثرات زیادی دارد.
مخارج نیروی انسانی	هزینه نیروی کار سبب تغییرات زیادی در میزان هزینه های شرکتها می شود زیرا این هزینه یکی از مهم ترین هزینه های شرکتهاست.
هزینه مجوزها	روال اداری دریافت مجوز برای هر فعالیت بر محیط کسب و کار شرکتها اثرات زیادی دارد.
کیفیت نظام قضائی	کیفیت نظام قضائی در مواردی که شرکت ها با مشکلات و دعوی حقوقی روبه رو هستند بسیار اثر گذار است.
قوانین مصوب	قوانین و مقررات مرتبط با فعالیت های هر شرکت بر فعالیت شرکتها تاثیر دارد.
ویژگی موسسان	قدرت موسسان از لحاظ پولی و رابطه ای بر فعالیت شرکتها بسیار اثر گذار است
سلامت سیستم اداری	سلامت سیستم اداری که به نوعی با شرکت سر و کار دارند بر فعالیت شرکتها تاثیرات مثبتی دارد
مخارج بازاریابی	مخارج بازاریابی نیز یکی از مهم ترین هزینه ها برای معرفی محصولات شرکت است که میزان آن بر عملکرد شرکتها اثر گذار است.
بافت سیاسی و اقتصادی کلان	بستر ساز بوده، محیط کسب و کار فضای بهره وری و محیط رقابت شرکت ها را بهبود می بخشد، استراتژی و عملیات شرکت ها مناسبات داخلی و یا ثبات برای رشد بهره وری شرکت ها را فراهم می سازد.
اهداف راهبردی	استراتژی های انتخابی شرکتها و عملیات مد نظر آنها بر همه چیز اثر گذار است.

که محاسبات آن نیز به شرح ذیل بود:
مرحله اول: پاسخگویی در قالب فازی

جدول ۲: عوامل شناسایی شده

عوامل موثر بر محیط کسب و کار						نظر متخصص خبره ۱			نظر متخصص خبره ۲۰		
						N	M	L	N	M	L
مشتری مداری در فضای مجازی						۱	۱	۰,۹	۱	۱	۰,۹
برقراری روابط خوب با فروشندگان						۱	۱	۰,۹	۱	۱	۰,۹
دقت بر بازار موجود						۱	۱	۰,۹	۱	۱	۰,۹
فعالیت رقبا						۱	۰,۹	۰,۷۵	۱	۰,۹	۰,۷۵
پتانسیل های موجود در محیط						۱	۱	۰,۹	۱	۱	۰,۹
سلیقه مشتریان						۱	۱	۰,۹	۱	۱	۰,۹
تغییر نیازهای مشتریان						۱	۰,۹	۰,۷۵	۱	۰,۹	۰,۷۵
سیاست های مالیاتی						۱	۱	۰,۹	۱	۱	۰,۹
مخارج نیروی انسانی						۱	۱	۰,۹	۱	۱	۰,۹
هزینه مجوزها						۱	۱	۰,۹	۱	۱	۰,۹
کیفیت نظام قضائی						۱	۰,۹	۰,۷۵	۱	۰,۹	۰,۷۵

نظر متخصص خبره ۲۰			نظر متخصص خبره ۱			عوامل موثر بر محیط کسب و کار
N	M	L	N	M	L	
۱	۰,۹	۰,۷۵	۱	۰,۹	۰,۷۵	قوانین مصوب
۱	۱	۰,۹	۱	۱	۰,۹	ویژگی موسسان
۱	۱	۰,۹	۱	۱	۰,۹	سلامت سیستم اداری
۱	۱	۰,۹	۱	۱	۰,۹	مخارج بازاریابی
۱	۱	۰,۹	۱	۱	۰,۹	بافت سیاسی و اقتصادی کلان
۱	۱	۰,۹	۱	۱	۰,۹	اهداف راهبردی

مرحله دوم: محاسبات فازی برای میانگین گیری در این مرحله بر اساس طیف ۷ گزینه ای انجام می شود:

جدول ۳: محاسبات دلفی فازی

میانگین فازی			جمع فازی			عوامل موثر بر محیط کسب و کار
$\sum N/20$	$\sum M/20$	$\sum L/20$	$\sum N$	$\sum M$	$\sum L$	
۰,۹۷۵	۰,۹۲۷۵	۰,۷۸۵	۱۹,۵	۱۸,۵۵	۱۵,۷	مشتری مداری در فضای مجازی
۰,۹۹۵	۰,۹۷۷۵	۰,۸۶۵	۱۹,۹	۱۹,۵۵	۱۷,۳	برقراری روابط خوب با فروشندگان
۰,۸۹۵	۰,۸۰۷۵	۰,۶۶	۱۷,۹	۱۶,۱۵	۱۳,۲	دقت بر بازار موجود
۰,۸۵۵	۰,۷۵۲۵	۰,۶۱۷۵	۱۷,۱	۱۵,۰۵	۱۲,۳۵	فعالیت رقبا
۰,۹۴۵	۰,۸۴۷۵	۰,۷	۱۸,۹	۱۶,۹۵	۱۴	پتانسیل های موجود در محیط
۰,۹۴۵	۰,۸۴۷۵	۰,۷	۱۸,۹	۱۶,۹۵	۱۴	سلیقه مشتریان
۰,۸۱۵	۰,۷۳۲۵	۰,۶۱۷۵	۱۶,۳	۱۴,۶۵	۱۲,۳۵	تغییر نیازهای مشتریان
۰,۹۹۵	۰,۹۲۷۵	۰,۷۹	۱۹,۹	۱۸,۵۵	۱۵,۸	سیاست های مالیاتی
۰,۹۹۵	۰,۹۷۷۵	۰,۸۶۵	۱۹,۹	۱۹,۵۵	۱۷,۳	مخارج نیروی انسانی
۰,۹۹۵	۰,۹۵۷۵	۰,۸۳۵	۱۹,۹	۱۹,۱۵	۱۶,۷	هزینه مجوزها
۰,۹۴۵	۰,۸۳۲۵	۰,۶۷۷۵	۱۸,۹	۱۶,۶۵	۱۳,۵۵	کیفیت نظام قضائی
۰,۹۷۵	۰,۸۸۲۵	۰,۷۱۷۵	۱۹,۵	۱۷,۶۵	۱۴,۳۵	قوانین مصوب
۰,۹۹۵	۰,۹۷۷۵	۰,۸۶۵	۱۹,۹	۱۹,۵۵	۱۷,۳	ویژگی موسسان
۰,۹۷۵	۰,۹۲۷۵	۰,۷۸۵	۱۹,۵	۱۸,۵۵	۱۵,۷	سلامت سیستم اداری
۰,۹۴۵	۰,۸۷۷۵	۰,۷۴۵	۱۸,۹	۱۷,۵۵	۱۴,۹	مخارج بازاریابی
۰,۹۹۵	۰,۹۵۷۵	۰,۸۳۵	۱۹,۹	۱۹,۱۵	۱۶,۷	بافت سیاسی و اقتصادی کلان
۰,۹۹۵	۰,۹۷۷۵	۰,۸۶۵	۱۹,۹	۱۹,۵۵	۱۷,۳	اهداف راهبردی

مرحله ۳: میانگین نهایی برای رتبه بندی نهایی و مقایسه با آستانه پذیرش ۰,۷ به شرح ذیل است:

جدول ۴: میانگین و رتبه نهایی پذیرش

رتبه	نتیجه نهایی	آستانه پذیرش	نمره	عوامل موثر بر محیط کسب و کار
۱	پذیرش	۰,۷	۰,۹۵	مشتری مداری در فضای مجازی
۱	پذیرش	۰,۷	۰,۹۵	برقراری روابط خوب با فروشندگان.
۱	پذیرش	۰,۷	۰,۹۵	دقت بر بازار موجود
۱	پذیرش	۰,۷	۰,۹۵	فعالیت رقبا
۲	پذیرش	۰,۷	۰,۹۳	پتانسیل های موجود در محیط
۲	پذیرش	۰,۷	۰,۹۳	سلیقه مشتریان
۳	پذیرش	۰,۷	۰,۹	تغییر نیازهای مشتریان
۳	پذیرش	۰,۷	۰,۹	سیاست های مالیاتی
۳	پذیرش	۰,۷	۰,۹	مخارج نیروی انسانی
۴	پذیرش	۰,۷	۰,۸۶	هزینه مجوزها

رتبه	نتیجه نهایی	آستانه پذیرش	نمره	عوامل موثر بر محیط کسب و کار
۴	پذیرش	۰,۷	۰,۸۶	کیفیت نظام قضائی
۵	پذیرش	۰,۷	۰,۸۳	قوانین مصوب
۵	پذیرش	۰,۷	۰,۸۳	ویژگی موسسان
۶	پذیرش	۰,۷	۰,۸۲	سلامت سیستم اداری
۷	پذیرش	۰,۷	۰,۷۹	مخارج بازاریابی
۸	پذیرش	۰,۷	۰,۷۴	بافت سیاسی و اقتصادی کلان
۹	پذیرش	۰,۷	۰,۷۲	اهداف راهبردی

لذا فرضیه اول که در رابطه با سوال دوم تحقیق بود تایید می شود یعنی عوامل موثر بر محیط کسب و کار از نظر خبرگان از اهمیت متفاوتی برخوردار است.

بحث و نتیجه گیری

کووید ۱۹ که در موزات سلامت انسان اقتصاد کشورها را نیز تهدید می کند، موجب فروپاشی اقتصادی بی سابقه از جنگ جهانی دوم بدین طرف گردیده است. تولیدات در کارخانه های بسیاری از کشورهای جهان به نقطه رکود رسیده و برخی از مغازه های شرکت های عمده فروشی نیز بسته شدند. بحران کروناویروس - کووید ۱۹ پیش از هر چیز تهدیدی برای سلامت عمومی شناخته می شود، اما رفته رفته تبدیل به یک تهدید اقتصادی جهانی شده است. هرچند راهی برای مشخص کردن دقیق آسیب های اقتصادی ناشی از اپیدمی کروناویروس جدید وجود ندارد، در بین اقتصاددانان این اجماع وجود دارد که این اپیدمی، تأثیر منفی شدیدی بر اقتصاد جهانی و محیط کسب و کار خواهد گذاشت. سازمان توسعه و همکاری های اقتصادی هشدار داده است که در ماه های آینده، برخی از اقتصادهای بزرگ جهان وارد رکود میشوند و سالها طول میکشد تا آسیب اقتصادی کروناویروس - کووید ۱۹ جبران شود. به اعتقاد برخی از اقتصاددانان، ضربه اقتصادی اپیدمی اخیر بیش از بحران جهانی سال ۲۰۰۸ خواهد بود. حتی اگر شاهد رکود جهانی نباشیم، برخی از اقتصادهای جهان یا هیچ گونه رشدی نخواهند داشت یا رشد اقتصادی شان منفی خواهد بود. این شامل برخی از اقتصادهای بزرگ هم میشود. بنابراین امسال نه تنها شاهد نرخ پایین رشد هستیم، بلکه بهبود رشد اقتصادی هم در آینده زمانبر است. در اقتصاد کنونی عوامل تعیین کننده رشد اقتصادی به یکی از موضوعات قابل توجه و بحث برانگیز در میان اقتصاددانان تبدیل شده است. علی رغم افزایش عوامل حائز اهمیتی نظیر نیروی کار و سرمایه، یکی از چالشهای اساسی رشد اقتصادی مهیا شدن محیطی است که کارآفرینان و کارگزاران اقتصادی، اعم از بنگاه ها و سرمایه گذاران در آن مشغول فعالیت و کسب و کار باشند. در روند توسعه در مورد نقش دولت و بازار و سهم آنها از رشد اقتصادی موضوعات متعددی وجود دارد؛ اما در شرایط فعلی اقتصاد جهان، اجماع فزاینده ای در مورد عملکرد کارای اقتصاد مبتنی بر افزایش سهم بخش خصوصی در اقتصاد شکل گرفته است. ورود بخش خصوصی و کارآفرینان به عرصه فعالیتهای اقتصادی و به تبع آن ارتقای رشد اقتصادی مستلزم ایجاد بستر مطلوب کسب و کار می باشد. محیط مطلوب کسب و کار موجب فراهم آوردن انگیزه و امنیت لازم و به حداقل رساندن موانع موجود پیش روی تولید می شود. به رغم افزایش عوامل مهمی نظیر نهاده های تولید، نوآوری و تحولات فنی و بکارگیری ظرفیتهای احتمالی خالی در اقتصاد، یکی از چالشهای اساسی رشد اقتصادی، محیط کسب و کار است که کارگزاران اقتصادی اعم از بنگاه ها و سرمایه گذاران در آن مشغول فعالیت هستند. هدف اصلی این تحقیق شناسایی عوامل موثر بر محیط کسب و کار شرکتهای غذایی بورسی می باشد. در این تحقیق هفده عامل به عنوان عوامل موثر بر محیط کسب و کار شناسایی شدند. توجه به این عوامل سبب بهبود محیط کسب و کار شرکتهای غذایی بورسی خواهد شد. بازار سرمایه از ارکان مهم اقتصاد هر کشور است که باید مورد توجه قرار گیرند. اغلب اقتصاددانان، علت توسعه نیافتگی و تفاوت کشورهای در حال توسعه با توسعه یافته را تنها در این نکته می دانند که مردم فقیر این کشورها محصول دارند، ولی سند فروش رسمی ندارند. کسب و کار و دارایی دارند، اما فاقد شخصیت حقوقی هستند. در کشور ما برای فعالیت های تولیدی به مجوزهای زیادی نیاز است. در نتیجه افراد ترجیح می دهند که به جای ثبت رسمی، به صورت زیرزمینی و غیر رسمی کار کنند. به بیان دیگر موانع نظام اداری در کشورهای در حال توسعه، بخش خصوصی را به اقتصاد زیرزمینی، غیررسمی و غیرمولد سوق می دهد. تولیدکنندگان در برابر رقبای خارجی شکست می خورند. در واقع نظام اداری عامل بخش عمده ای از این مشکلات است. علاوه بر این مورد تمامی موارد شناسایی شده در کشور ما در حالت نرمالی نیستند که باید مورد توجه قرار گیرند.

در خصوص فرضیه تحقیق تنها پیشنهاد این است که موارد شناسایی شده به ترتیب مورد توجه قرار گیرند. نتایج نشان داد که موارد زیر همگی مورد پذیرش متخصصین و خبرگان قرار گرفت. گرچه رتبه موارد فوق متفاوت است، اما آنچه مشخص است این است که همگی در آستانه پذیرش قرار گرفته اند و نمره پذیرش آنها بالاتر از ۰,۷ بود و نمره آنها تفاوت بسیار ناچیزی با یکدیگر داشتند و لذا همه موارد به ترتیب باید مورد توجه قرار گیرند. مدیریت صحیح به همراه برنامه ریزی و کنترل دقیق دولتمردان بر این موارد اثرگذار است که قوانین و نظارت دقیقی را می طلبد که باید مورد توجه به ترتیب دولت، مردم و مدیران قرار گیرند. با توجه به

شرایط اقتصادی کشور موثر بر محیط کسب و کار را بررسی و آنها را بهبود بخشند تا شرکتها با سودآوری بیشتر بتوانند تولیدات بهتری ارائه دهند. در شرایط نابسامان محیط کسب و کار فعلی و وضعیت بی ثبات اقتصادی دولت مردان باید به این موضوع توجه بیشتری نمایند. در حال حاضر تولید کنندگان دغدغه های زیادی در رابطه با ذی نفعان کلیدی خود شامل مشتریان، عرضه کنندگان، رقبا و دولت دارند که باید موانع مربوطه در این زمینه ها حذف گردند. شرکت ها برای تبلیغات با مشکلات زیادی روبه رو هستند که باید مورد توجه قرار گیرد. مراحل دریافت مجوز بسیار پیچیده، زمانبر و هزینه بر است و خود به تنهایی گاهی سبب بی انگیزگی تولید کنندگان می شود. تنها همت بالای مردم و مسئولین این مشکلات را حل می نماید که با افزایش پاسخگویی مسئولین و فرهنگ سازی و افزایش آگاهی مردم این موضوع نیز بهبود می یابد. پیشنهاد می شود که تحقیقات بیشتری در رابطه با محیط کسب و کار شرکت های خاص انجام شود و عوامل موثر بر موفقیت فضای کسب و کار کنونی نیز با توجه به شرایط ایجاد شده از بیماری کرونا بررسی و عنوان شوند.

منابع

۱. احمدپورداریانی، محمود، داوری، علی، رمضان پورنگسی، قاسم، (۱۳۸۹)، محیط مساعد کسب و کار، پیش نیاز توسعه کارآفرینی در ایران، مجله مطالعات مدیریت بهبود و تحول، دوره ۲۰، شماره ۶۱، از صفحه ۶۵ تا صفحه ۸۹.
۲. احمدی، نسیم، (۱۳۸۸)، معرفی و نقد روش دلفی، فصلنامه علوم اجتماعی، شماره ۲۲، صص ۱۰۰-۱۰۸.
۳. بابکی، روح اله، سلیمی فر، مصطفی، ۱۳۹۳، نقش محیط کسب و کار و آزادی اقتصادی در رشد اقتصادی کشورهای منتخب با رویکرد داده های تابلویی (۲۰۱۳-۲۰۰۴)، مجله اقتصاد و توسعه منطقه ای (دانش و توسعه)، دوره ۲۱ (دوره جدید)، شماره ۸، از صفحه ۱۲۱ تا صفحه ۱۵۲.
۴. باصری، بیژن، شاه حسینی، میثم، (۱۳۸۹)، بررسی تاثیر بهبود محیط کسب و کار بر رشد اقتصادی (مطالعه موردی کشورهای منتخب منطقه خاورمیانه)، مجله اقتصاد مالی (اقتصاد مالی و توسعه)، دوره ۴، شماره ۱۰، از صفحه ۷۱ تا صفحه ۹۵.
۵. خضری، محمد، ۱۳۸۹، دورنمای محیط کسب و کار در لایحه برنامه پنجم توسعه کشور، مجله مطالعات راهبردی، دوره ۱۳، شماره ۲ (مسلسل ۴۸)، از صفحه ۸۹ تا صفحه ۱۱۲.
۶. ربیعی منفرد، مینو، (۱۳۹۵)، تبیین عوامل موثر بر موفقیت شرکتهای دانش بنیان با روش دلفی و رتبه بندی آنها با فرآیند تحلیل رتبه ای، پایان نامه تخصصی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد الکترونیک.
۷. شجاعی فرد، علی، (۱۳۹۸)، توانمند سازی و ایجاد کارآفرینی روستایی در محیط های کسب و کار کوچک، فصلنامه علمی برنامه ریزی منطقه ای، دوره ۹، شماره ۳۶، صص ۱۸۵-۱۹۶.
۸. منتی، حسین، (۱۳۹۹)، بررسی اثرات ویروس کرونا کووید ۱۹ بر اقتصاد جهانی، فصلنامه ارزیابی تأثیرات اجتماعی، دوره ۱، شماره ۲، صص ۱۶۳-۱۸۱.
9. Dut, V. (2015), "The effects of local business environments on SMEs' performance: empirical evidence from the mekong Delta", Asian Academy of Management Journal, Vol. 20 No. 1, pp. 101-122.
10. Filipe Sardo, Z' elia Serrasqueiro, Elisabete G.S. F' elix, (2020), Does Venture Capital affect capital structure rebalancing? The case of small knowledge-intensive service firms, Structural Change and Economic Dynamics, doi: <https://doi.org/10.1016/j.strueco.2020.02.003>.
11. Liu, Chih-Hsing., (2017), The relationships among intellectual capital, social capital, and performance - The moderating role of business ties and environmental uncertainty, Tourism Management Journal, Vol. 61, PP. 553-561.
12. Neneh, B.N. and Vanzyl, J. (2012), "Achieving optimal business performance through business practices: evidence from SMEs in selected areas in South Africa", Southern African Business Review, Vol. 16 No. 3, pp. 118-144
13. Que, J., Zhang, X., (2019), Pre-IPO growth, venture capital, and the long-run performance of IPOs, Economic Modelling, No. 81, pp. 205-216.
14. Smales, L.A., (2021), Investor attention and global market returns during the COVID-19 crisis, International Review of Financial Analysis, in press.
15. Tirthankar N., Chanchal C., (2018) "Factors influencing firm's local business environment in home country context: Exploring evidences from firm surveys in India and China", Journal of Indian Business Research, <https://doi.org/10.1108/JIBR-09-2017-0162>.